

Roar Wangberg

Filosofi i sosialt arbeid

THE WANDERER

The solitary looks for the favor of fortune,
For serene waters and a welcoming haven.
But his lot is to plough the wintry seas.
An exile's fate is decreed for him.

Each dawn stirs old sorrows.
The slaughter of lord, kin, village, and keep.
Best to swallow grief, to blot out memories.
Best to seal up the heart's wretchedness.

There is none with whom to speak,
No one alive who will understand.
Best to hide sorrow in one's chest.
The storms of fate suffice to busy me.

Years ago, I buried my master in the ground.
Grieving, I crossed winter seas seeking another:
A generous lord to share hall and treasure,
And I a friendless man seeking order anew.

But frostbite and hunger are my lot now.
My sleep is haunted by dreams of the past:
I kneel acknowledging my master's gift.
Gladly I accept a boon of gold in service.

Then the seabirds' shriek startles me.
I shiver in the dark dawn's frost and hail.
My heart recalls the image of my dream.
The pangs of sorrow and exile reawaken.

The present is overthrown by the past.
Rue rash youth's squandering of fortune.
All things dissipate like sea mist.
There is nothing to cling to but memories.

Is not the wise man's virtue patience?
Oaths and intemperance are follies.
The wise man guards his heart with caution.
The cheerful hall will be desolate in old age.

Everywhere the wind blows through empty ruins.
A few walls are left, covered with frost.
Unburied dead, once proud kin, lie wretched.
They are the sad prey of crows and wolves.

The lands were made desolate in a stroke.
Now the halls and remnants are silent.
Stonework empty, wealth dissipated:
Everywhere the same thing meets the eye.

Horse, rider, ring-giver, chalice,
High seats, hall-sounds -- where are they?
So asks my dark mind, full of grief.
Gone, as if never having been.

Storms blast the rocky cliffs.
Blizzards lash earth and sea.
Winter comes, darkness falls.
The world lies silent and empty.

No men or women to be found.
All in this life is suffering.
No good fortune to be expected.
No abode but a house of sorrow.

The wise man cloaks his heart:
Steadfastness and temperance.
He does well to dissemble his feelings.
Let his faith rest in that alone.

© 2006 the hermitary and Meng-hu | www.hermitary.com/lore/wanderer.html

 NTNU Samfunnsforskning AS		Rapport	
		TITTEL	
Postadresse: NTNU Dragvoll 7491 Trondheim Besøksadresse: Telefon: 73 59 63 00 Telefaks: 73 59 66 24 E-post: kontakt@samfunn.ntnu.no Web.: www.ntnusamfunnsforskning.no Foretaksnr. NO 986 243 836 MVA		Filosofi i sosialt arbeid	
		FORFATTER(E)	
		Roar Wangberg	
		OPPDRAGSGIVER(E)	
		HUSK Midt-Norge og Trondheim kommune	
RAPPORT	GRADERING	PROSJEKTLEDER	
2009		Edgar Marthinsen	
ISBN		PROSJEKTNR.	ANTALL SIDER OG BILAG
978-82-7570-204-1		138301	25
PRIS (eksl. porto og ekspedisjonsomkostninger)		KVALITETSSIKRET OG GODKJENT AV (NAVN, STILLING, SIGN.)	
		<i>Edgar Marthinsen, prof.</i>	
SAMMENDRAG			
<p>Denne teksten er en gjennomgang av hvordan man kan benytte seg av en filosof i sosialt arbeid. Beskrivelsen er hentet fra erfaringer gjort av Filosof Roar Wangberg gjennom hans arbeid i Trondheim Kommune – Arbeid og Kompetanse. Denne beskrivelsen tar for seg en bruk av filosofien som baserer seg på å stille de grunnleggende spørsmålene i menneskets eksistens til mennesker innenfor sosialt arbeid. Det være seg utøvere eller mottakere av dette arbeidet. Det er en beskrivelse både av tanken bak prosjektet og hvordan prosjektet artet seg. Det er en tekst som dreier seg om å skape rom til refleksjon uavhengig av din plass i samfunnet, der du kan definere og redefinere deg selv, slik at du får en sterkere eierskap til din egen fremtid gjennom at du knyttes nærmere dine fundamentale tanker, sagt annerledes: hvordan du får muligheter ved å kjenne grunnlaget ditt bedre.</p>			
STIKKORD	NORSK	ENGELSK	
	Filosofi	Philosophy	
	Sosialt arbeid	Social work	

Forord

Jeg har kjent Roar Wangberg i noen år og han tok kontakt med meg i forbindelse med avslutningen av sin masteroppgave i filosofi. Jeg leste denne og så at her har vi en mann som ikke bare er god å skrive, men som kanskje også har gode pedagogiske evner. Etter flere år med følgestudier i sosialt arbeid med voksne, og ikke minst etter hvert som det har blitt svært tydelig hvordan mange unge er usikre og ikke helt vet hva de skal gjøre med livet. I slike faser hvor det ikke er staket ut noen karriere, er behovet særlig stort for å få luft under vingene, og hva kunne vel være mer på sin plass enn å la unge mennesker få noen timer med en filosof. Vi innledet et samarbeid og Roar laget et konsept som han solgte inn til ledelsen i Arbeid og kompetanse i Trondheim kommune. HUSK Midt-Norge støttet forsøket det første halvåret, men evalueringen ble så bra at han fikk jobbtilbud i kommunen. Det viste seg at han hadde en egen evne til å få folk i tale og kunne skape begeistring med sin måte å håndtere filosofien og han ble en ressurs i miljøet.

I forbindelse med en tilnærmet oppløsning av Arbeid og kompetanse (AK) i forbindelse med en kombinasjon av NAV-reformens omorganiseringer i kommunal forvaltning som sammenfalt med kommunal pengekrise, mistet vår kjære filosof sin ansettelse i dette teamarbeidet. Han har for tiden en stilling i psykiatrien i St. Olav for å arbeide med spørsmål om brukermedvirkning og bevisstgjøring omkring brukerspørsmål i psykiatrien – hvordan utvikle et kyndig blikk i brukerdiskusjonen kan en si er et sentralt tema. I overgangen mellom disse jobbene hadde Roar støtte fra HUSK til å skrive om det han gjorde i HUSK og AK. Det er dette arbeidet som nå publiseres i regi av HUSK gjennom vår forankring i NTNU Samfunnsforskning AS.

Vi ønsker en debatt om denne måten å arbeide på, og oppfordrer leserne til å skrive til oss eller ta dirkete kontakt med Roar Wangberg for å dele dine meninger.

Trondheim, oktober 2009
NTNU Samfunnsforskning AS

Edgar Marthinsen
leder for HUSK Midt-Norge

Innhold

Forord.....	iii
Filosofi i sosialt arbeid	7
Philosophy in Social work.....	7
Filosofi i sosialt arbeid	7
Innledning	8
Bakteppet – fundamentet må være sterkt.....	9
Produktet – en beskrivelse utenfra	11
Den røde tråden.....	13
I - Meningen med livet.....	14
II – Frihet	14
III – Kommunikasjon.....	14
IV – Andre mennesker	15
V – Respekt.....	15
Prosesen - en beskrivelse innenfra.....	16
Sosionomen som sosialarbeider, mot filosofen som sosialarbeider	19
Alternativer.....	21
Litteratur	25

Filosofi i sosialt arbeid

Nøkkelbegreper: Sosialt arbeid – Filosofi– Brukermedvirkning – Alternativ.

Hvordan kan filosofi brukes i sosialt arbeid? Dette er utgangspunktet for denne teksten, som beskriver hvordan jeg har jobbet som filosof i sosialt arbeid og gjennom dette skapt en ny innfallsvinkel på sosialt arbeid. Jeg diskuterer hvordan jeg mener sosialt arbeid kan tjene på å implementere filosofi og filosofer. En måte å tenke annerledes på som til slutt kommer mottakere av sosiale tjenester til gode. Gjennom å behandle væren som sådan, kan man behandle forestillingen om framtida på et grunnleggende plan. Dette tar vare på selvet til den enkelte uten å ha definert et mål for denne personen på forhånd.

Philosophy in Social work

Keywords: Social work – Philosophy– Empowerment – Alternative.

How can philosophy be applied to social work? This is my point of departure in this text, which describes how I have been working as a philosopher in social work and through my work created a new perspective on this field. I discuss how social work can benefit from implementing both philosophy and philosophers. It is a way of thinking differently that will serve the recipients of social welfare well. Through a treatment of being as such, one can treat the prospect of the future on a fundamental level. This will take care of *the self* of the person without defining a goal for him or her in advance.

Filosofi i sosialt arbeid

Forskningen er entydig på at brukere av sosialtjenesten har varierte behov for type tiltak og oppfølging. I tillegg er det variasjon i hvor langt de er fra arbeidsmarkedet. Gruppen med langtids sosialhjelpsmottakere trenger således andre tilbud enn tradisjonelle arbeidsrettede tiltak, og i de senere år har man dermed vektlagt aktivitet og sosial deltakelse som mål i seg selv for denne gruppa, ikke kun å føre folk ut i arbeidslivet. Meningsfulle aktiviteter som har elementer av sosial inklusjon, og som kan gi bedre livskvalitet vektlegges, og innenfor sosialt arbeid og arbeidsmarkedspolitikken gene-

relt, fokuseres det nå på både kvalifisering, mestring og inkludering. Rambøll Management (2008, 81).

Innledning

Dette er en tekst om filosofi i sosialt arbeid. Teksten er basert på erfaringer jeg har fått i det arbeidet jeg har gjort som filosof i Trondheim Kommune/HUSK Midt- Norge fra høsten 2007 til våren 2009. Jeg skal her gi et utsnitt av de tankene og ideene denne perioden har gitt meg, samtidig som jeg dokumenterer min praksis på en slik måte at erfaringen min kan komme andre til gode. Til syvende og sist er dette en beskrivelse av hvordan jeg har forsøkt å gjøre noe nytt innenfor både filosofi og sosialt arbeid.

Hvordan kan man bruke en filosof i sosialt arbeid? Dette er det sentrale spørsmål som startet hele prosjektet for meg og som er det spørsmålet som jeg stadig kommer tilbake til. Nå i 2009 når økonomien i kommunen er dårlig, er filosofen en av de som må gå. Ikke ut fra noen nyttevurdering, men fordi det er engasjement som ryker først. Skal NAV og sosialtjenesten bruke ressurser på filosofi og hva kunne i så fall rettferdiggjøre en slik prioritering? I denne artikkelen drøftes konkrete erfaringer med å anvende filosofi fra en fagfilosof i oppfølgingen av brukere med sammensatte behov. Hva kan tilføres sosialt arbeid med et slikt teamarbeid?

Jeg skal skissere et svar på disse spørsmålene ved å beskrive min praksis som kursholder med fokus på filosofi. En praksis som har krevd forandringer, som har blitt redefinert underveis og som enda ikke er et ferdig produkt – og kanskje heller ikke skal bli det, akkurat som menneskene jeg arbeider med. En praksis som på mange måter speiler sosialt arbeid i sin søken etter metode, idealisme og anerkjennelse. Anerkjennelse fra samfunnet, kollegaer og vitenskapen.

Jeg har jobbet under en arbeidstittel *anvendt eksistensialisme* både i min praksis og i beskrivelsen av den. Grunnen til at jeg valgte denne tittelen var fordi jeg snakker om hvordan mennesket skal skape seg selv, eksistensialisme, og også om hvordan mennesket gjøres i stand til å skape seg selv, den praktiske anvendelsen av eksistensialisme. Eksistensialisme er derfor min metode samtidig som jeg, i min praksis, prøver å skape en trygghet eller et fundament for at metoden skal fungere. Anvendt eksistensialisme som innebærer en form for fundamental eksistensialisme.

Jeg vil benytte meg av ulike navn på de som var på kursene mine. En *bruker* vil si det samme som en mottaker av sosiale tjenester. Jeg benytter meg av *deltaker* hvis det jeg

sier er uavhengig om han/hun er en bruker eller ikke. Jeg vil bruke *ansatte* når jeg snakker om de fra Trondheim Kommune som gikk på kurs. Til slutt vil jeg bruke *meneske* når jeg snakker i mer generelle trekk. Her vil det være idealisme og grunnverdier som skinner gjennom.

Jeg vil også legge til at jeg rekrutterte i stor grad mine egne deltakere, dels fordi andre hadde vanskeligheter med å ”reklamere” for mitt kurs, og dels fordi jeg klarte bedre å overbevise om at kurset var trygt nok til å prøve ut ved at jeg personlig forklarte hva det hele gikk ut på. Jeg rekrutterte deltakere i kursene sammen med tiltakskooridnator på de aktuelle tiltaksplassene.

Filosofikurset har blitt kalt et refleksjonskurs flere ganger. Refleksjon er et ord som brukes mye men sjelden blir definert eksplisitt. Jeg vil bruke Hans Skjervheim sin beskrivelse, hentet fra ”Den egne refleksjonen og fortolkinga av andre”:

”Gjennom *refleksjonen* finn eg derimot meg sjølv i ein *situasjon*. Eg finn meg sjølv i verda mellom andre menneske. Visse trekk ved denne situasjonen er partikulære, andre ikkje.[...] Eg har ei viss fortid som eg ikke kan koma unna, men rett nok kan ta stilling til. [...]Men eg finn meg sjølv òg i ein situasjon der ein møter mange utfordringar. Eg møter andre som meiner mangt om mykje, eg kan godta eller forkasta det, eller eg kan lata vera å ta stilling til det, men det siste er òg ein måte å ta stilling på.[...]Ein må sjølv *vera* filosof før ein kan byrja å fortolka andre, men som oftest *vert* ein filosof ved å byrja å fortolka andre” (Skjervheim 2005, 80-88).

Bakteppet – fundamentet må være sterkt

Jeg begynte min karriere med å snakke med forskningsleder i HUSK- Midt Norge, Edgar Marthinsen tidlig på året i 2007. Jeg var i ferd med å avslutte min masteroppgave samtidig som nysgjerrigheten omkring min framtid etter NTNU begynte å øke. Jeg visste at Marthinsen var interessert i filosofi og at han arbeidet innenfor sosialt arbeid og ble således en naturlig samtalepartner angående min fremtid innenfor filosofi. Han leste min masteroppgave ”Kroppen min og jeg – en revitalisering av substansdualisme” (Wangberg 2007) som langt på vei korresponderte med den retningen Marthinsen og Skjefstad skisserte i ”Tiltaksarbeid i sosialtjeneste og NAV – tett på!” (Marthinsen og Skjefstad 2007). I min oppgave retter jeg oppmerksomheten mot utilstrekkeligheter i det naturvitenskaplige synet på mennesket. Jeg prøver å fremme et syn der jeget (det mentale), i tillegg til kroppen (det fysiske), er virkelig på en slik måte som muliggjør vitenskaplig behandling av både det mentale og fysiske. Marthinsen/Skjefstad er inter-

essert i å fremme forståelsen av mennesket på fenomenologisk grunnlag. Noe som setter individet, eller ”de handlende subjekter”, i fokus. Det er snakk om å forstå ”[...]meg selv i verden” (Marthinsen og Skjefstad 2007, 17).

Høsten 2007 foreslo Marthinsen at vi skulle ta kontakt med Arbeid og Kompetanse, en sosial og helsefaglig enhet i Trondheim Kommune (heretter kalt AK), med en filosofi-kurspakke til brukere som var tilknyttet denne enheten. Ledelsen var forsiktig begeistret, men usikker på hva dette kunne bli i tiltaksarbeidet. Filosofien lever på mange måter i randsonen av psykoanalysen og andre terapiformer som florerer i samfunnet, og de ønsket å være forsiktige med et slikt eksperiment. Lederne bad derfor om at jeg la fram en kortversjon av kurspakken i et møte for dem. Det var her min opprinnelige målsetting fikk sin foreløpige form. Mine kurs skulle gi deltakerne muligheten til å bli mer reflekterte gjennom å gi dem innsikt i filosofiens begreper om livet og væren, som igjen skulle gi større oversikt over deres egne liv. Dette skulle skje gjennom en samtale rundt filosofiske tema som har fokus på det å være et menneske. Dette ville de ansatte tjene på i og med at de kunne jobbe med mennesker som visste mer om hvem de var (og dermed kanskje også mer om hva de ville) i større grad enn før kurset. Til slutt skulle jeg utvikle meg som filosof, jeg skulle utvikle *Spørsmålet*. I tillegg til disse tre målsettingene så understreket jeg hele tiden at jeg skulle ikke erstatte noen andre tilbud eller eventuelt ansatte. Det jeg skulle gjøre var heller å supplere andre eksisterende tiltak og gjennom dette gjøre arbeidet til de andre ansatte i denne enheten lettere.

AK sin skepsis til filosofen som mulig terapeut gjorde at vi etablerte noen sikkerhetsregler for hvordan jeg skulle håndtere vanskelige situasjoner, situasjoner der jeg ble satt i en rolle som jeg ikke hadde kompetanse til å gå inn i. Jeg hadde ingen problemer med dette. Jeg skal bevisstgjøre, hjelpe til med refleksjonen og enkelte ganger opplyse. Alt innenfor en filosofisk rekkevidde og uten at det nødvendigvis hverken skal utgis for å være eller bør oppfattes i retning av behandling.

Den siste delmålsettingen, det å utvikle meg selv som filosof, handlet/handler også om å utvikle det jeg mener filosofi også kan være. Jeg gjorde til min personlige kjepphest at filosofi skulle i det minste være kommuniserbar. Hvis man må skjule sitt budskap med uforståelige ord og begreper, så er det etter mitt syn en svakhet. Gjennomsiktighet er nødvendig for å sikre at innholdet kan kvalitetssikres, og dette av alle som er interessert i å gjøre det. Gjennomsiktigheten gjør også at filosofi blir menneskelig. Det blir noe mennesket eier og noe de kan forstå. Jeg skal utvikle meg som filosof uten å gjøre det gjennom språket til akademisk filosofi. Det vil si at jeg skal utvikle meg som en

alternativ filosof. Alternativ i form av ikke å bruke de mektiges (les: teknisk/filosofisk) språk.

Min erfaring som filosof i sosialt arbeid er at jeg må bruke mye tid på å forklare hva jeg gjør. Om det utelukkende er en dårlig ting er jeg imidlertid forsiktig med å si. Dette spørsmålet, har jeg noen matnytte, er kanskje et spørsmål flere burde stille seg oftere, slik at man hele tiden vier oppmerksomhet til hvilken jobb man gjør og om man er oppmerksom på hvilken rolle man spiller. Det er, etter mitt syn, lettere å endre seg selv og sin retning etter sine idealer, hvis man hele tiden må artikulere disse. Det som opprinnelig var et kurs for brukere i AK, fungerer for mennesker generelt. Eksistens kommer før essens, man skaper seg selv etter sitt eget bilde.

Produktet – en beskrivelse utenfra

Gjennom brukermedvirkning skal den enkeltes mulighet for mestring og kontroll over eget liv styrkes.

Dette er også et av de grunnleggende prinsipper i NAV, og da særlig i forhold til gjennomføring av Kvalifiseringsprogrammet – brukeren skal settes i sentrum gjennom dialog og myndiggjøring, det skal skapes muligheter gjennom å styrke den enkeltes mestring, og det gode møtet og den gode samtalen skal skape grunnlaget for en positiv prosess. Rambøll Management (2008, 81)

Høsten 2007 begynte jeg med kurs i filosofi. Temaene jeg valgte var: Meningen med livet, Frihet, Skam og Respekt. Valg av tema var ikke vilkårlig, selv om den treffsikkerheten de hadde var noe uventet. Det som hadde størst merkbar effekt var temaet skam. Jeg valgte dette tema på grunn av den skammen jeg mente lå i det å være en såkalt taper i samfunnet og i det å be om penger. Den spenningen som jeg mente lå i begrepet, skulle gjøre skam som tema til et fruktbart et, særlig filosofisk. Man kan stille spørsmål om hvorfor man har denne skammen. Er den styrt utenfra eller innenfra? Er dette en skam som er nødvendig for mennesket og for samfunnet, hvor mennesket befinner seg?

Dette ledet, interessant nok, til to uavhengige uttalelser fra to brukere som hørte til hver sin kursgruppe. Å snakke om skam var for den ene klisjépreget og uinteressant, mens for den andre ble det svært ubehagelig og man ble påmint en tanke som man ellers prøvde å skyve unna. Jeg hadde brutt en grense ovenfor andre mennesker. Jeg har i ettertiden tenkt hva som gikk ”galt”. En mulighet er at min fagbakgrunn og imple-

menteringen av denne gjør meg adskilt fra verden. Når jeg snakker om skam, så er dette uten følelser, jeg prøver å sette hva jeg selv føler i en parentes for å være naiv nok i min spørsmålsstilling. Det jeg da glemmer er at dette er en egenskap kanskje bare jeg har, eller kanskje en egenskap filosofer lærer seg, og ikke en egenskap som er universell. Jeg hadde tatt meg den friheten å behandle kursdeltakerne som om de var meg. Jeg kan anta at de andre menneskene i mitt liv tenker som jeg gjør, men jeg får til stadig påminnelser om at dette ikke er tilfellet i alle situasjoner. Dette er en inngang på spørsmålet om man er ute etter likhet eller likeverd. Skal jeg behandle alle likt? Eller skal jeg heller behandle alle likeverdig?

Jeg måtte gjøre mitt første store grep. Jeg forandret kurset. Jeg forandret det for å unngå at noen kunne føle ubehag ved kursene. Jeg lærte samtidig at det jeg måtte gjøre når jeg stilte de store "farlige" spørsmålene, var å gi deltakerne muligheten til å svare uforpliktende med æren i behold. Jeg måtte lære meg hvordan jeg kan stille gode spørsmål på en måte slik at den som svarte hadde en utvei. En måte som ga valget om man skulle utlevere seg eller ikke. Jeg måtte tenke på noe jeg ikke hadde tenkt på før. Jeg måtte finne en måte å skape det trygge refleksjonsrommet. Kurset skulle fjerne deltakernes fokus fra deres daglige roller, og inn i en egendefinert grupperolle. I Marianne Gullestads ånd så ville jeg diskutere med mennesket uten den gitte rollen: "I motsetning til mange forskere er jeg av den oppfatning at rolledistanse ikke er til hinder for utvikling av personlighet og selvfølelse; tvert imot ser jeg det slik at rolledistansen fremmer enkelte former for bevissthet om selvet ved å skape et rom som gjør det mulig for individet å innta og tilegne seg roller fremfor bare å befinne seg i dem" (Gullestad 1996, 25) Temaet skam vil kanskje derfor jobbe mot sin hensikt i det at den kan komme til å flytte fokus tilbake på rollen man har/er gitt, og følelsene rundt, utenfor kurset.

Hvis jeg sier at kurset er et kurs som hever den enkelte over sine daglige problemer, opp til et nivå der man snakker om menneskets generelle problemer, så vil ikke dette være helt nøyaktig. I en diskusjon med filosofisk tema, så er det naturlig å finne eksempler for å beskrive det perspektivet man har, uavhengig om det er filosofer, brukere eller andre som diskuterer. Hvis man snakker om frihet, så vil man kanskje dra veksler på sine personlige restriksjoner eller muligheter. Hvis man bruker personlige eksempler på temaet skam vil dette stå i fare for å gjenskape skamfølelsen. Dermed blir det vanskeligere å være naken. Naken er noe man kan være når man er trygg, hvis man er skamfull så dekker man seg til. De andre tema var akseptert som de var. Det kom ingen negative tilbakemeldinger på disse, og de kunne fremdeles være del av kurspakken. Nakenhet fjerner ikke bare de rollene som er dårlige. De fjerner også de rollene som er gode. De gode rollene er de rollene man er trygg i. Dette ble jeg tidlig

oppmerksom på. Det er en sårbarhet i kurset som man må være bevisst. Kurspakken var fra våren 2008 Meningen med livet, Frihet, Andre mennesker, Kommunikasjon og Respekt.

Den røde tråden

I de fem tema jeg valgte å ha i kurset mitt så fantes det en rød tråd. Før jeg går inn på den så er det kanskje verdt å se på selve metaforen ”en rød tråd”. En rød tråd er noe som binder det hele sammen. Det er det som gjør alt sammenhengende, og uten denne så blir en film eller en bok meningsløs og/eller oppstykket. Hvis man snakker usammenhengende så er det vanskelig å skjønne meningen i det som blir sagt. Den røde tråden avdekkes i sin helhet på slutten. Slik var det også i mitt tilfelle. Jeg valgte filosofiske tema ut i fra en tanke om hva som kan være fruktbart å snakke om. Til slutt ble det avdekket en rød tråd.

Jeg starter kursene med en introduksjonsdag. Jeg beskriver hva som skal skje i tillegg til at gruppa i fellesskap lager regler, for å sikre på best mulig måte, at alle får det slik de vil ha det. Det kan være regler om punktlighet, mobiltelefonbruk og generell høflighet. Dette er også en anledning for å undersøke grensen for følsomhet rundt mer eller mindre betente områder som for eksempel religion. I senere tid har jeg også brukt den første timen til å avdekke deltakernes forforståelse av filosofi. Dette er starten på den røde tråden, hvem vi er og hva vårt utgangspunkt i forhold til kurset er. Her benytter jeg meg også av anledningen til å avfeie en mulig mistanke om at jeg driver skjult gruppeterapi. Jeg har omsider formulert en slags innøvd replikk på dette: Det jeg driver med kan løst kalles en omvendt psykoterapi. Der psykoterapeuten går i dybden og inn i det som gjør den enkelte unik, går jeg i bredden og det som gjør alle like.

Når jeg beskriver jobben min og forteller om at jeg har kurs, samtalegrupper og hva det går ut på, er det mange som spør om dette er en form for terapi. Det ligner på gruppeterapi, og det jeg gjør vil da enkelt kunne overføres til hva en psykolog gjør i en slik sammenheng. Jeg kan forstå sammenligningen, men jeg må presisere at dette ikke er terapi. Det jeg gjør har ikke med behandling å gjøre, det er ikke snakk om å få noen friske eller til å slutte/begynne med noe. Det er ingen klinisk del i min fagbakgrunn som tilsier at jeg kan kalle meg en terapeut. Jeg driver ikke terapi. Jeg har ikke noe overordnet, terapeutisk mål for deltakerne som styrer virksomheten. Hvis det har en god terapeutisk effekt, er det en positiv bieffekt.

I - Meningen med livet

Det første temaet er Meningen med livet. Hva er meningen med livet er et viktig spørsmål, det er et spørsmål som i min mening alle andre spørsmål springer ut i fra. Det er også et veldig personlig spørsmål. Hvis man prøver å svare på dette spørsmålet, så blottlegger man mye av det som gjør dette mennesket til hva det er. Min innfalls-vinkel her er å presentere spørsmålet og så presentere et filosofisk verktøy, den analytiske metode. Hva er meningen med livet blir til - Hva gir mitt liv mening, og spørsmålet blir subjektivt og mer håndterlig. Det første temaet skaper tanken om hvem *jeg* er. Jeg bruker dette spørsmålet enda, og erfaringene med dette temaet har vært at veldig mange har en beskrivelse av seg selv som er veldig overfladisk, og i grunn veldig *lite* beskrivende. Jeg bruker litt tid på å sette opp alle de forskjellige beskrivelsene av en selv for å belyse dette poenget. Jeg bruker enten tavle eller flip-over på dette temaet. Hvorfor beskriver man seg selv på en måte som til slutt ikke er beskrivende for selvet? Hvordan kan man beskrive seg selv bedre? Hvem er Jeg?

II – Frihet

Det andre tema er frihet. På mine første kurs begynte jeg med en beskrivelse av frihet som er inspirert av Jean- Paul Sartre. Han snakker om en frihet forstått som tanken om at man er fri, så lenge man tar ansvar for sine handlinger. I senere tid har jeg imidlertid droppet introduksjonen her. Dette for ikke å påvirke dialogen i etterkant for mye. Jeg stiller heller tre spørsmål som jeg lar gå rundt bordet. Hva kan du? Hva kan du ikke? Hva burde du kunne? Denne formen har jeg benyttet meg av i de siste kursene jeg har holdt. Jeg har fått varierende resultat. Det som er felles er derimot at det har ledet til dialoger om hva man vil si når man får spørsmålet, altså en videreføring av Hvem er Jeg? Det som har vært spesielt interessant har vært hvordan man tolker et spørsmål som inneholder *bør*. Noen reagerer med å hevde at de ikke *bør* noe som helst, og derfor ikke vil svare på spørsmålet. Det vil si, de svarer på spørsmålet ved å nekte. Det å svare på et spørsmål som hva man burde kunne, involverer ikke bare en selv og interne forventninger til en selv, men også andres forventninger eller de eksterne forventningene. Hva burde man kunne i de ulike rollene man har, og hvorfor?

III – Kommunikasjon

Det tredje tema er Kommunikasjon. Innledningsvis handler det om hvorfor man kommuniserer, og hvem man kommuniserer til, i motsetning til den mer tradisjonelle

innfallsvinkelen som omhandler hvordan man kommuniserer. Her er det blant annet mulig å snakke om hva man kan og ikke kan snakke om. Tabutema og hvorfor de er tabu. Temaet kommunikasjon fungerer som en opptakt til det neste tema, Andre mennesker.

IV – Andre mennesker

Det fjerde tema er andre mennesker. Her er det snakk om å videreføre tanken fra de første temaene og sette det i forhold til andre mennesker og andres menneskers syn på hva man er og burde kunne. Samtidig tar det med seg elementer fra Kommunikasjon, hvor spørsmålet knyttes til hvordan dette blir formidlet. Hvilken rolle har andre mennesker i forhold til deg og din definisjon av deg selv? I hvor stor grad er det du kan avhengig av andre mennesker? Hvilken rolle har andre mennesker i ditt valg av hvem du snakker med, hva du sier og hvordan du sier det? Dette har vært et tema som kanskje har ligget nærmest min fordypning i min masteroppgave. Det har vært mulig å legge inn flere metafysiske og sinnsfilosofiske spørsmål som basis for dialogen. Det har også, sosialfaglig sett, vært en interessant måte å behandle de relasjonelle forutsetningene for frihet og selvet. Slik er også andre mennesker de som hos mange skaper en mening med tilværelsen, sørger for at de har den friheten de har, og de begrensningene de har. Det er de man formidler sine krav, behov og sin indre tilstand til. Den røde tråden er mer synlig.

V – Respekt

Her har jeg lenge brukt en liste over forskjellige filosofiske innfallsvinkler på samtaleemner, der brukerne har kunnet velge et eller to de vil diskutere nærmere. Nå handler det om å først definere respekt, før man går inn på hvem/hva man respekterer og hvorfor. Dette er noe som veldig ofte dreier inn på en diskusjon om respekt for andre mennesker, og om såkalte onde mennesker fortjener respekt (Hitler, Stalin og så videre). Herunder er også spørsmålet om de som vanligvis høster mye respekt, nødvendigvis er gode mennesker (de norske legene i Palestina). Gjennom en oversikt over dem man respekterer/ ikke respekterer, går man nærmere inn på hvorfor man respekterer akkurat disse. Hvilke kvaliteter er det disse har, og er disse kvalitetene av en slik type at alle som har disse fortjener respekt.

Prosessen - en beskrivelse innenfra

Det å skille mellom Produkt og Prosess på denne måten jeg har gjort er kunstig, og det vil kanskje merkes. Produktet kan sies å være kurset, filosofikurs eller refleksjonskurs. Kurset mitt (det å kalle det kurs er kanskje misvisende, men det fungerer som et kort ord som viser til det jeg tilbyr AK for tiden, det kunne også blitt kalt en samtalegruppe med sentrert rundt kjente filosofiske tema) er en gruppeaktivitet som er basert på dialogen. Jeg skal ideelt sett fungere som ordstyrer og veileder i dialogen.

I begynnelsen av min praksis hadde jeg en kort introduksjon til hvert tema. Denne introduksjonen skulle knytte de store filosofiske tankene til den påfølgende dialogen. Introduksjonen varte i 5-10 minutter og var stort sett en beskrivelse av hvilke problemer (innenfor hvert tema) filosofer hadde konsentrert seg om. Deretter knyttet jeg filosofenes problemer opp i mot daglige, kanskje mer menneskelige (les: praktiske) problemer. Dette grepet var både internt og eksternt motivert. Eksternt så kan man si at det var en enkel måte å knytte aktiviteten til filosofi. Slik kunne det ikke være noen tvil for utenforstående, om at det jeg faktisk drev med var filosofi. Internt fordi at jeg faktisk trodde at dette var tilfellet. Jeg var usikker på om jeg uten denne introduksjonen kunne si at det jeg drev med var filosofi.

I dag er jeg ikke så opptatt av å ha en introduksjon til tema på denne måten. Jeg har frigjort meg fra den engstelsen jeg tidligere hadde i forhold til det faglige alibiet. Det er ikke oppramsingen av hva som skjer i det akademiske som gjør kurset mitt til et filosofikurs. Det er heller den refleksjonsutvekslingen som foregår mellom deltakerne i gruppa. Filosofi er det som skapes i gruppa, derfor er det et filosofikurs. Det er også verdt å legge til at filosofi i den folkelige (ikke ment som en nedsettende bemerkning, å filosofere er naturlig for mennesket altså folket) forstand er noe som skjer i dialogen. I talen/ forelesningen så kommer bare en offisiell beskrivelse av talerens eget syn. Filosofi forstått som fagfilosofi vil fortone seg annerledes naturlig nok. Det er ikke snakk om å erstatte denne. Det er heller snakk om å etablere grundig filosofi, også som en skapende aktivitet. Filosofi som en skapende aktivitet er knyttet til dialogen. Slik sett kan man si at det som gjør filosofikurset til et filosofikurs, er at det er deltakerne sammen med meg som skaper filosofi gjennom reflekterende samtaler. Filosofi i dialogen er dynamisk, vekslende og i bevegelse. Filosofi i dialogen er levende.

Jeg prøvde å ta kontrollen over kurset mitt i en periode tidlig i 2008. Jeg gjorde det ved å gi deltakerne noe skriftlig som de kunne forholde seg til på kursene og eventuelt mellom hver kursdag. Jeg innførte flere rammer enn det jeg opprinnelig hadde, i troen

på at dette gjorde kurset mer profesjonelt. I tillegg hadde jeg et behov for å finne årsaken til at de kursene jeg hadde på slutten av 2007 var en suksess. Jeg ville finne årsaken og kontrollere den, slik at den kunne gjentas. Dette forandret produktet. Det gjorde det hele mer styrt, og selv om de andre som var involvert i denne forandringen antakeligvis ikke merket mye til den, var jeg mer preget av den. Feilen er å tro at man kan kontrollere en slik suksess. Spesielt hvis man forandrer på noe for å finne ut hva det var. Det at jeg trodde at jeg var grunnen til suksessen var en misforståelse. Jeg var en medvirkende årsak til suksessen, men det var også deltakerne. Ved å kontrollere mer i begynnelsen av 2008, så fjernet jeg noe av den muligheten deltakerne hadde til å gjøre det til en suksess. Jeg begrenset meg selv, deltakerne og mulighetene til kurset gjennom å begrense friheten.

Å lede en slik gruppe kan være krevende. Det er snakk om å være oppmerksom til enhver tid. Samtidig må man være klar til å føre dialogen videre hvis den har gode elementer, og stoppe den hvis man ser det som nødvendig. Jobben jeg gjør krever at jeg gir mye oppmerksomhet og at jeg klarer å gi tilbakemeldinger som viderefører den fruktbare dialogen. Det er snakk om en aktiv lytten, prøve å høre det som blir sagt, om det er noe bak det som blir sagt og hvilke spørsmål jeg kan stille for å få dette frem. Jeg bruker også mine egne tanker og syn på verden, jeg er ærlig. Jeg må ha en idé om hvordan jeg mener dialogen bør være og hvordan jeg som ordstyrer må være. Jeg må handle som om jeg vet hva som er det beste, og hvordan jeg best kan være. Dette er et nødvendig onde. Jeg må hele tiden være klar over min maktrolle, at jeg styrer dialogen i en retning jeg mener er riktig. Det uten at jeg har noen tilgang til å vite hva som er riktig retning. Jeg må velge én vei å gå som den riktige i dialogen, for å skape tryggheten til deltakerne, men jeg må samtidig være klar over at det finnes alternative veier. Jeg må likeledes velge hvordan jeg som ordstyrer bør være, samtidig som jeg er fleksibel nok til å endre meg hvis jeg ser at dette er fornuftsmessig. Mellom kursene, og noen ganger mellom første og andre time i et enkelt kurs, må jeg redefinere meg selv som kursholder og undersøke retningen til dialogen. Min jobb, krever at jeg nødvendigvis definerer min jobb til enhver tid.

Det jeg er inne på, og noe som kanskje skiller mitt kurs fra enkelte andre kurs, er det jeg kaller metagrepet. Jeg snakker om kurset og hva som skal til for at det skal lykkes, hvordan jeg jobber, hvilke planer jeg har og mine ønsker med kursdeltakerne. Jeg bruker tid på å snakke om den arena som kurset er, sett utenfra. Dette fører forhåpentligvis til at alt jeg gjør blir så gjennomsiktig (som ikke er det samme som usynlig) at det er lettere å etablere et tillitsforhold. Dette er min versjon av å trekke opp ermene for å fjerne mistanken om at jeg skjuler noen ess der. Jeg gjør meg selv sårbar og viser ærlighet, som i sin tur gjør at deltakerne forstår at de er ansvarlige for

hva som skjer i kurset. Gjennom ansvarliggjøring så skapes medeierfølelsen til kurset, og gjennom denne følelsen skapes motivasjonen for å gjennomføre et godt kurs. Hvis det er noe du har medeierskap til, og hvis du får noe igjen for en eventuell suksess, er det naturlig at man er mer motivert for å sikre denne suksessen. Dette er et menneskelig trekk, man liker å være nødvendig. Man liker å være del av noe som går bra.

Flere kursdeltakere har merket seg at jeg ikke foreleser i filosofi på kursene. Det er et fravær av filosofihistorie. Dette er et bevisst valg fra min side. Min oppfatning er at filosofihistorie ikke nødvendigvis hjelper dialogen. Den kan gjøre den kunstig og tung. Det som er interessant er de filosofiske spørsmålene, og derfor lar man disse styre dialogen. Dialogen skaper filosofi. Alt som kreves er at man er villig til å dele sitt perspektiv på felles objekt, og filosofien kan begynne. Bengt Molander snakker i sin bok "Kunnskap i Handling" om den sokratiske dialog, og sier hvordan dialogen (og i min mening filosofien) kommer ut av hverdagspraten: "Dialogen – undersøkningen – inriktas då mot ett viktigt begrepp, eller några få sådana. Huvudfrågor kan vara: Vad är kunskap? Vad är rättvisa? Vad är skönhet? Det fins emellertid ingen fast gräns där vardagspratet övergår i en dialogisk undersökning. Den växer fram inom och ur konversationen" (Molander 2004, 86). Det er også verdt å nevne at filosofi, som til tider kan virke fjernt fra dagligdagse tanker og gjøremål, ser ut til å ha en høy dørstokk. Jeg skal ikke bare gjøre refleksjonsrommet trygt. Jeg skal også gjøre selve refleksjonen trygg. Det gjør jeg ved å ufarliggjøre den. For korthets skyld så mener jeg at filosofihistorie gjør deltakere om til tilskuere. De blir passive fordi de har mindre forutsetninger til å snakke om det enn de har for å snakke om seg selv.

Det er flere som har spurt om jeg driver med en slags sokratiske praksis når jeg holder kurs. Altså at jeg har en slags jordmorfunksjon, en forløsende funksjon til tanken. Jeg vil si både ja og nei til dette. Ja, jeg gjør noe som kan minne om Sokrates når jeg konsentrerer meg om dialogen, om hva man kan vite ved tankens kraft, og at kunnskap om de viktige ting eksisterer i kunnskapsbæreren selv om denne ikke vet det, eller i Polanyis ord: "[...]vi kan vite mer enn vi kan si" (Polanyi 2000, 16). Jeg vil likevel ikke være helt på lag med Sokrates, i og med at jeg er mindre interessert i å grave frem et konkret svar hos mine dialogpartnere. Jeg er mer interessert i å se at dialogfundamentet blir etablert, enn å se at svarene eller konklusjonene blir så filosofisk valide som mulig. Jeg driver nybrottsarbeid, det handler om å få ryddet marka slik at jordbruket kan drives. Hva slags jordbruk som så drives er den enkeltes ansvar.

Det som er styrken til dette kurset er også det som gjør kurset sårbart. Alt avhenger av dialogen. Stopper dialogen så stopper alt. Min jobb blir derfor hele tiden å sørge for at det er god grobunn for tankespill og refleksjon. Dette må jeg gjøre gjennom å skape en

trygg arena for refleksjonen og å være trygg i min egen rolle. Jeg må skape et gjensidig tillitsforhold og et akseptabelt maktforhold. Den makten jeg har som leder av kurset skal ikke være kvelende, den skal være muliggjørende. Den skal skape åpenhet i dialogen. Selv om denne dialogformen er sårbar, mener jeg at den er å foretrekke fremfor talen/ forelesningen. Hvis dialogen er god, så er det en umiddelbar suksess, en effekt som kan observeres. Hvis en tale er god, så kan man ikke måle effekten på en like god måte. I tillegg så er det da snakk om en *passivitet*, ikke en aktivitet. Noe som jeg mener er i konflikt med min forståelse av et godt kurs. Man er på kurs for å gjøre noe, ikke for å høre på noe.

Et interessant fenomen var at opplevelsen av meg i min maktposisjon var annerledes for ansatte enn for brukere. Brukerne så på meg som en likestilt person, både på grunn av væremåte, men også på grunn av at jeg ikke hadde noen reell makt utenfor kurset. For å sette det litt på spissen; jeg kunne ikke ta pengene deres. For de ansatte så ble maktrollen min merket i større grad. De så på meg som en større maktperson enn det brukerne hadde gjort. En av de ansatte mente at dette skyldtes at hver gang jeg vridde på det de sa, gjorde jeg meningsinnholdet noe annerledes. Dette førte til at de ikke lenger kunne stå for det. Jeg oversatte det de sa og skrev det ned på en tavle. Slik fikk de se hva jeg hørte når de fortalte meg noe. Dette opplevdes ubehagelig, men lærerikt. De kunne ha budskapet klart for seg, kunne føle at de kommuniserte godt, men likevel kunne de bli misforstått. Dette var noe de kunne ta med seg inn i sitt arbeid.

Det jeg trodde, og kanskje enda tror, var at jeg tok fra dem makt. Jeg satte de ansatte i en situasjon som var uvant, nemlig i en avmektig sådan. De hadde ikke noen makt til å styre meg og de mistet sin gode (sterke) rolle. Det var en forskjell på sosionomen og filosofen.

Sosionomen som sosialarbeider, mot filosofen som sosialarbeider

Hvorfor kan ikke en sosionom gjøre den samme jobben som en filosof? Hvis jeg overser de åpenbare problemene med å oversette sosialarbeider til sosionom, som at sosionom er en fagbakgrunn som slettes ikke er den eneste i sosialt arbeid. Så kan jeg trekke veksler på hva Michel Foucault sier om pastoralmakt. Først er det derimot på plass med en etymologisk vandring.

Hvis vi sier at sosialt arbeid er virkeområdet til en sosionom, går arbeidet ut på å forhandle om utformingen av det sosiale rommet mellom individer og individ og

samfunn. Det ligger i selve ordet *sosionom* at det er snakk om samfunnet og om lover, sosio og nomos (socius betyr opprinnelig bekjent, kamerat og lignende og oppsto som betegnelse for de en kunne være trygge på innen bymurene – borgere i det sivile - civitas). Sosial og det sivile samfunn henger nøye sammen. Nomos hentyder til det nomotetiske i motsetning til det logiske. Nomos hentyder til det som vi er overens om kan anses som det rette – overenskomster i det sosiale livet. Sosionomen beveger seg innenfor en topos - kontekst, som styrer handlingene, særlig sosialt arbeid i en velferdsstat blir betinget av det oppdraget og den funksjon som tildeles det sosiale arbeidet – nå også oppfølgingen i NAV. Noe som sier hva som er god metode, og hva målet bør være i arbeidet med borgerne. Jeg kan, som filosof, lage min egen topos. Fordi jeg lager min egen kontekst. Sosionomens kontekst kan sies å være utledet fra de samme prinsippene som Foucault legger til grunn for hans beskrivelse av Pastoral makt, eller maktens hyrde modus:

”Jeg tenker her på utviklingen av maktteknikker rettet mot individene som skulle komme til å lede dem på en vedvarende og permanent måte. Dersom staten er en sentralisert og sentraliserende makts form, kan man kalle denne formen, pastoratet, den individualiserende makt” (Foucault 2002, 75).

Pastoral makt kan oversettes med hyrde makt. Hyrdens rolle beskrives av Foucault i fire punkter (gjengitt i korte trekk):

1. Hyrden utøver makt over en flokk snarere enn over et stykke jord
2. Hyrden samler, styrer og leder sin flokk. [...] det hyrden samler er spredte individer.
3. Hyrdens rolle er å sikre sin flokks frelse. [...] konstant, individuell og endelig årvåkenhet overfor hin enkelte, for hyrden våker over sin flokks føde, han ser til deres daglige sult og tørst.

Last and not least dreier det seg om en målrettet velvilje. Hyrden har en plan for sin flokk. Enten må de styres mot et godt beite, eller tas med tilbake til sauefjøsset.

4. Alt gjeteren gjør, gjør han til flokkens beste. Han tenker alltid på flokkens beste. Når de sover, er det *han* som våker (Foucault 2002, 77-79).

Det som gjør hyrdeeksemplet ekstra kraftig i denne sammenhengen er hvis vi ser nærmere på ”sosionom”. Nom må antas å være avledet av nomos, som betyr lov, men det er også nært beslektet med nomeus, som betyr hyrde. Sosionom kan oversettes med Samfunnets hyrde. Sosialarbeideren er en samfunnets hyrde.

Hvis man aksepterer at en sosionom er en slags samfunnets hyrde, så kan vi videre se hvilke metoder som ligger til grunn for deres praksis. Yeheskel Hasenfeld (1992) snakker om en tredeling i forhold til de ulike prosedyrer organisasjoner har i forhold til mennesker.

1. Peopleprocessing – En slags diagnostisering som gjør individet lettere å flytte rundt i organisasjonen. Personen har den og den tilstanden, dermed hører personen hjemme der.
2. Peoplesustaining – Gjennom diagnostiseringen kan man unngå å forverre situasjonen, sørge for at personen overlever.
3. Peoplechanging – Her skal personen ”helbredes”, forandres til det bedre.

Denne tredelingen er forankret i et objektifiserende syn på personen eller brukeren i mitt tilfelle. Det jeg gjør er å skape et fjerde punkt i denne lista, et punkt som en sosionom ikke vil være i like god posisjon til å tilby.

4. Peoplebeing – Gjennom å behandle vøren som sådan, kan man behandle forestillingen om framtida på et grunnleggende plan. Dette tar vare på selvet til den enkelte uten å ha definert et mål for denne personen på forhånd.

Som filosof så representerer jeg på en annen side en symbolsk kapital som er attraktiv i samfunnet. På den måten er jeg strengt tatt i maktposisjon i form av min autoritet i kurssammenheng. Jeg er derfor ikke i kontrast til sosial arbeideren når det gjelder å være i maktposisjon. Dette er verdt å poengtere. Som filosof er jeg heller ikke maktesløs. Hvis jeg skal opprettholde denne filosofiske innfallsvinkelen er jeg avhengig av at disse rollene blir holdt fra hverandre. Sosionomen kan ikke gjøre det samme som en filosof, men en filosof kan heller ikke gjøre det samme som en sosionom.

Alternativer

I en løs samtale med Bengt Molander, professor i filosofi ved NTNU, sa han noe som jeg bet meg merke i. Han var overrasket over hvor mange som forventet seg et konkret svar av en filosof. Han sa at alt han kunne gi dem var alternativer. Med dette forstod jeg at han ikke var ute etter å være vanskelig, men heller at han oppmuntret til at man skulle være bevisst de ulike svarene som et spørsmål kan ha. Det er ingen fasitsvar på de gode spørsmålene, det er alternativer som alle kan være like mye verdt. Samtidig vil det man velger være det riktige fordi man valgte det. Det vil være det riktige for en selv, og hvis det er det riktige for en selv, så er det også det riktige for andre. Hvis man

stiller et spørsmål: ”Hva er det gode liv?”, så vil flere svar melde seg. Det å finne lykke, sørge for sin familie og reise verden rundt vil alle være mulige alternativer som vanskelig lar seg sette opp imot hverandre med tanke på hvor riktige de er. Man setter seg mål som man navigerer etter. Kunsten er å finne et alternativ der konsekvensene er håndterlige.

Thomas Mathiesen snakker om verdien av å være uferdig. Jeg har latt meg inspirere av denne tanken. I Mathiesens artikkel ”Det uferdige” (Bae, Eskeland og Heli (red.) 1983) beskriver han hvordan man skal være et alternativ, og ikke bli forutsigbar og plassert i et system. Jeg skal ikke bli ferdig definert, for da opphører jeg som et alternativ. For Mathiesen er et alternativ noe uferdig. Jeg skal hele tiden redefinere og gjenskape meg selv og min rolle.

”Dette var oraklets betydning: De ga skisser som inngang til det nye, ikke svar. Det er psykoterapiens betydning. I oraklenes og psykoterapeutenes skisser til henholdsvis den spørrende og til pasienten – i selve det bare å gi skisser – ligger deres alternativ” (Bae, Eskeland og Heli (red.) 1983, 51).

Filosofikurset mitt blir den tredje i rekken. Jeg gir ikke noe svar, jeg stiller spørsmål for å lage alternativer. Alternativer i form av flere svar som alle er unøyaktige, eller uferdige. Det er prosessen som er produktet mitt. Den uferdige prosessen er skapelsen av skissen, som man deretter skal ta med seg ut av kurset for så å forsøke å opprettholde denne videre. Man skaper skissen når man skaper alternativer. Det er skapelsen som er viktig i kurset mitt. Det at vi sammen skaper alternativene er det som gjør at det er alles alternativer. Derfor føler man medeierskap til en skapelse. Hvis man hadde presentert *det skapte*, ville man ha presentert noe som hadde vært ferdig, og dermed ville det vært ubevegelig, umenneskelig, dødt. Det ville også, i Mathiesens forståelse, ikke vært et alternativ hvis vi hadde hatt et ferdigetablert begrepsnettverk, en allerede gitt retning, eller en filosofisk mester vi skulle reflektert på bakgrunn av. Vi skal representere et brudd med gitte sannheter og gitte måter å forstå noe på. Vi skal skape virkelige alternativer. Det som ikke passer med alt annet, det som eksisterer parallelt med det andre.

Gjennom nesten to år som filosof i HUSK Midt-Norge og Trondheim Kommune har jeg holdt kurs for brukere og ansatte. Jeg klarte å skape et rom som ga deltakerne mulighet til å reflektere høyt rundt sin egen eksistens. Jeg fikk brukt filosofien på en ny måte som ga mennesker muligheten til å ta et skritt tilbake fra sine daglige roller og inn i en rolle som åpnet for betraktninger rundt seg selv. Gjennom dette så kunne sel-

vet bli redefinert og de involverte ble mer bevisste på hvem de var og hvor de gikk. Jeg opplevde at filosofi ble en velkommen del av et arbeid med brukere, som supplerte allerede eksisterende tiltak på en fruktbar måte. Etter hvert ble det også klart at denne typen kurs ikke var forbeholdt noen spesiell gruppe, men heller at den kan vise seg å være nyttig for alle grupper mennesker.

Litteratur

Bae, Eskeland og Heli (red.) 1983. ”Maskene faller: Kritiske artikler om politikk og samfunn – Thomas Mathiesen 50 år” I Bae, Eskeland og Heli (red.) *Det uferdige*. Oslo: Pax forlag AS side 51-67.

Foucault, Michel (2002). *Forelesninger om regjering og styringskunst*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag AS.

Gullestad, Marianne (1996). *Hverdagsfilosofier – Verdier, selvforståelse og samfunns-syn i det moderne Norge* Oslo: Universitetsforlaget AS.

Hasenfeld, Yeheskel (1992). *Human services as complex organizations* Newbury Park, Calif: Sage Publications.

Marthinsen, Edgar og Skjefstad, Nina (red.) (2007). *Tiltaksarbeid i sosialtjeneste og NAV – tett på!* Oslo: Universitetsforlaget AS.

Molander, Bengt (2004) (4. utgave). *Kunskap i handling* Gøteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Polanyi, Michael (2000). *Den tause dimensjonen* Valdres: Spartacus Forlag.

Rambøll Management (2008). ”*Evaluering av programmet Tettere individuell oppfølging*” – Sluttrapport.

Skjervheim, Hans (2005) (2. utgave). *Mennesket* Oslo: Universitetsforlaget AS.

Wangberg, Roar (2007). *Kroppen min og jeg – en revitalisering av substansdualisme*. Masteroppgave i filosofi - Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.

ISBN 978-82-7570-204-1